

DOI: [10.32702/2307-2105-2022.2.87](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2022.2.87)

УДК 338.43:316.422

*I. В. Чукіна,
к. е. н., старший викладач кафедри менеджменту,
Уманський національний університет садівництва, м. Умань, Черкаська обл.
ORCID ID: 0000-0002-2259-9363*

ПРОБЛЕМИ І ПОТЕНЦІАЛ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ COVID-19

*I. Chukina,
PhD in Economics, Senior Lecturer of the Department of Management,
Uman National University of Horticulture, Uman*

PROBLEMS AND POTENTIAL OF THE DEVELOPMENT OF THE TOURIST INDUSTRY IN THE CONVENTION OF THE COVID-19 PANDEMIC

У статті розглянуто діалектику сутності категорії «розвиток туристичної галузі в умовах пандемії COVID-19» шляхом визначення її структурно-функціонального змісту, що надало змогу сформулювати концептуальне визначення основних параметрів розвитку галузі туризму як процесу розробки та прийняття управлінських рішень за допомогою використання інструментарію щодо впливу на соціально-економічний чинник суспільного розвитку та як невід'ємний атрибут сучасних світових глобалізаційних процесів. З цією метою, на підставі отриманих результатів в процесі дослідження було запропоновано механізм адаптивного, комплексного використання наявного туристичного потенціалу країни, а також окресленні основні шляхи підвищення рівня національної економіки та реалізації зовнішньої політики держави в умовах невизначеності (пандемія COVID-19, карантинні обмеження, заборона вільного перетину кордонів тощо).

Систематизовано основні напрями, з урахуванням світових економічних тенденцій, до формування принципів адекватного та ефективного управління розвитком галузі туризму в Україні. Серед основних проблем розвитку туризму в умовах пандемії, які потребують негайного вирішення, враховуючи означенні проблеми, можемо виділити пріоритетні, серед яких: пошук можливих варіантів підтримки галузі на державному рівні; диверсифікація характеру надання послуг (розвиток внутрішнього туризму) та розвиток сільського зеленого туризму.

Сучасний стан розвитку туризму в Україні можна охарактеризувати як складний та, водночас перспективний. Покращити ситуацію може використання дієвих та ефективних управлінських підходів, спрямованих на здійснення інноваційного розвитку територій, запровадження виробничих, інформаційних, технологічних процесів для забезпечення єдності соціально-орієнтованих цілей політики держави та підприємців, представників туристичної галузі. Грамотне управління сферою туризму на національному рівні можливе за умов глибокого та комплексного розуміння загальних проблем всієї економіки в цілому та особливостей галузевого характеру.

The article considers the dialectic of the essence of the category "development of the tourism industry in the COVID-19 pandemic" by determining its structural and functional content, which

allowed to form a conceptual definition of the main parameters of tourism development as a process of developing and making management decisions. Socio-economic factor of social development and as an integral attribute of modern world globalization processes. To this end, based on the results of the study, a mechanism for adaptive, integrated use of the country's existing tourism potential was proposed, as well as outlining the main ways to increase the national economy and foreign policy in conditions of uncertainty (COVID-19 pandemic, quarantine restrictions, ban free border crossing, etc.).

The main directions, taking into account the world economic tendencies, to the formation of the principles of adequate and effective management of the development of the tourism industry in Ukraine are systematized. Among the main problems of tourism development in a pandemic that need to be addressed immediately, given the definition of the problem, we can identify priorities, including: finding possible options to support the industry at the state level; diversification of the nature of service provision (development of domestic tourism) and development of rural green tourism.

The current state of tourism development in Ukraine can be described as complex and at the same time promising. The situation can be improved by the use of effective and efficient management approaches aimed at innovative development of territories, introduction of production, information, technological processes to ensure the unity of socially oriented policy goals of the state and entrepreneurs, representatives of the tourism industry. Competent management of tourism at the national level is possible with a deep and comprehensive understanding of the general problems of the economy as a whole and the specifics of the industry.

Ключові слова: туризм; туристична галузь; розвиток; пандемія; фактори розвитку; сільський зелений туризм; розвиток туризму.

Key words: tourism; tourism industry; development; pandemic; development factors; rural green tourism; tourism development.

Постановка проблеми: Метою статті є дослідження сучасного стану туризму в умовах пандемії та його впливу на світову економіку, розробка практичних рекомендацій щодо управління розвитком галузі туризму в Україні в умовах пандемії COVID-19, спрямованих на максимальне нівелювання нових викликів та створення адаптивних умов забезпечення сталого розвитку сфери туризму. З цією метою рекомендується приділити особливу увагу вирішенню таких питань, як: аналіз сучасного стану та визначення проблем розвитку туризму в Україні; ідентифікації сучасних проблем управління розвитком туризму в національному просторі та розвитку сільського зеленого туризму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні засади та практичні рекомендації стосовно проблем розвитку і управління підприємствами туристичного бізнесу досліджено у наукових працях вітчизняних і зарубіжних фахівців. Так, серед українських слід зазначити таких дослідників як М. Бойко, Н. Борецька, В. Готра, Л. Завідна, В. Костинець, А. Кпліна, А. Магалецький, А. Мельник, К. Ладиченко, О.Ольшанська, А. Охріменко, О. Птащенко, І. О. Ремеслова, Сегеда, Т. Скорина, І. Свіда, та ін. Серед іноземних фахівців відзначаються праці П. Харріса, М.Монджелло, Б. Метью, Р. Каннана та інших науковців. Враховуючи потужний доробок і належну наукову увагу, а також високу практичну значимість праць вищевказаних авторів, необхідно зазначити, різну направленість досліджень і практично повну відсутність ґрунтовних розробок, які були б присвячені формуванню теоретико методологічних основ і практичних рекомендацій з управління розвитком туристичного бізнесу.

Формування цілей статті. Сформулювати пропозиції щодо розвитку туристичної галузі в умовах пандемії COVID-19.

Виклад основного матеріалу дослідження. Туризм є одним із тих секторів всесвітньої економіки, що постраждав найбільше у зв'язку з обмеженнями на пересування. Що стосується наслідків пандемії COVID-19 у сфері туризму, то Україна перебуває у відносно кращій ситуації, ніж більшість країн світу з розгалуженою туристичною інфраструктурою. Це пов'язано з тим, що частка внутрішнього та виїзного туризму в Україні значно перевищує показники вхідного (іноземного) туристичного потоку. Сьогодні криза, пов'язана з пандемією COVID-19, змусила туристичний бізнес вийти із зони комфорту й шукати інноваційні шляхи розвитку та діяльності. Для того щоб туризм відновився після кризи, його слід реанімувати упровадженням різних новацій. Зробити це можна багатьма шляхами. Але основними мають стати: державна підтримка туризму та підприємницьких ініціатив у цій сфері, поліпшення сервісу, зокрема у сфері гостинності, та посилення інформаційної кампанії, зокрема в мережі «Інтернет» [1].

Нажаль український туризм не отримав швидкого системного реагування з боку уряду у вигляді впровадження можливих заходів на підтримку туристичної галузі. Якщо порівнювати із середнім реагуванням і

типами заходів, запроваджених урядами сусідніх країн і країн-членів Європейського Союзу то український туризм перебуває у стані самовиживання. В Україні сьогодні спостерігається значне відставання у темпах впровадження заходів на підтримку туристичного сектора.

Враховуючи нові обставини, в яких опинилась туристична галузь України, необхідно вести відповідні зміни до планів розвитку галузі на 2021-22 роки та включити до них негайні заходи з реагування на виклики кризи пандемії COVID-19. У ситуації поширення пандемії COVID-19, на наш погляд, пріоритетними мають бути такі напрямки діяльності з розвитку внутрішнього туризму: розвиток внутрішнього туризму шляхом залучення громадських молодіжних організацій до цієї діяльності; впровадження пільгових кредитних ліній на внутрішні туристичні подорожі за результатами навчальної діяльності школярів та студентів на державному, регіональному та місцевому рівнях; надання туристичних ваучерів як вид заохочення молоді за результатами виступів у різноманітних конкурсах та змаганнях; пільгова цінова політика для переміщення туристичних груп; інформаційна популяризація та поширення туристичної статистики в засобах масової інформації; підтримка внутрішнього повітряного, залізничного та автомобільного транспортного сполучення та цін на квитки з можливими субвенціями; відтермінування податкових зобов'язань для об'єктів розміщення та обслуговування туристичних груп; оптимізація й оновлення робочих інструкцій для туристичного сектора на період пандемії; створення офіційного інформаційного порталу, де будуть розміщуватися всі необхідні дані для організації внутрішніх туристичних подорожей.

Країни, які вже подолали пік COVID-19, поступово скасовують обмеження на здійснення туристичних подорожей та спрямовують свою діяльність та поступове поширення послуг для туристів. Процес відновлення туристичної галузі відбувається локально у межах однієї країни. Наступним етапом відновлення туристичної галузі стане відкриття кордонів між сусідніми країнами, ситуація у яких є відносно схожою [3].

В Україні сьогодні спостерігається велике відставання у темпах впровадження заходів на підтримку туристичного сектора, що ставить під серйозну загрозу конкурентоспроможність галузі на глобальному ринку протягом прогнозованого періоду відновлення впродовж 2022 року [2].

Першочергово необхідно розробити комплекс заходів щодо забезпечення стійкості туристичної сфери в умовах посилення карантинних обмежень у разі настання другої хвилі поширення інфекції COVID-19, водночас врахувати рекомендації Глобального кризового комітету з туризму Всесвітньої організації туризму (UNWTO) щодо пом'якшення соціально-економічних наслідків COVID-19 та прискорення відновлення економіки через подорожі за напрямками: управління кризою та пом'якшення наслідків; забезпечення стимулів та прискорення відновлення; підготовка до майбутнього. Розглянути як першочергові такі заходи: забезпечення доступності та достовірності інформації про обмеження подорожей та їх скасування в розрізі як регіонів України, так і основних країн виїзного туризму залежності від ступеня епідемічної загрози; створення механізму гарантування втрат туристів від скасування поїздки внаслідок поширення епідемії шляхом надання ваучерів на скасовані бронювання; розвиток внутрішнього туризму. Крім того, серед заходів, що можуть пом'якшити вихід туристичної індустрії з кризи у зв'язку із коронавірусом, можна визначити такі: тимчасове зниження тарифів на послуги, сертифікація дезінфекції туристичних об'єктів та інфраструктури, профілактичні заходи для туристів щодо укріплення здоров'я, надання можливості туристам уникати контакту з іншими туристами, обладнання пасажирського рухомого складу сучасною системою вентиляції та кондиціонування для унеможливлення застою інфекцій у повітрі.

На жаль, в Україні поки що ніяк не стимулюється туристичний сектор і повністю відсутня будь яка державна підтримка у цій сфері, що, безперечно, пов'язано із загальною слабкістю вітчизняної економіки. Науковці прогнозують, що відновлення туристичної сфери розпочнеться з відновлення внутрішнього туризму, і це загальносвітова тенденція. Так, майже 77% китайських мандрівників віддали перевагу внутрішнім подорожам після виходу з карантину, 71% американців, згідно з опитуванням, бажають здійснювати внутрішні туристичні поїздки (у минулому році таких було лише 58%). Приблизно такі ж відсотки характерні і для решти країн. Це пов'язано насамперед зі згаданою вище «пандемією страху», тобто зі страхом заразитися чи потрапити на карантин далеко від дому. Варто відзначити також, що внутрішній туризм порівняно з міжнародним постраждав від кризи дещо менше, оскільки в більшості регіонів світу поїздки з туристичною метою всередині країни або вже відновилися або не припинялися взагалі. Щодо України, то на початку карантину (навесні) туристи надавали перевагу індивідуальним поїздкам власним транспортом на невеликі відстані (зазвичай 20–30 км від дому). Мода на локації формувалася через соцмережі. Тобто мандрівники приймали рішення, куди поїхати, побачивши привабливе фото туристичної локації в Інстаграмі або Фейсбуці. Ще однією зі змін, які чекають туристичний ринок, стане відмова від масовості. Дедалі частіше люди відмовляються від групових турів на користь індивідуальних подорожей. Багато мандрівників завдяки COVID-19 переосмислюють вимоги до туристичних напрямків і вибирають замість пляжного відпочинку сільський туризм.

Отже, хоча пандемія COVID-19 на початку 2022 р. і справила великий вплив на стан та подальший розвиток туристичної галузі, будь-яка криза веде не лише до негативних наслідків, а й до появи нових можливостей і перспектив для туристичного ринку. Серед цих можливостей – активніше впровадження сучасних технологій, використання ідей економіки вражень, актуалізація індивідуального підходу до клієнта, розширення географії туристичних маршрутів та ін. Окрім того, очікувано посиляться важливість такого чинника, як безпека подорожей (включаючи санітарно-епідеміологічного обстановку місця перебування). Туристи надаватимуть перевагу індивідуальним турам або турам у складі малих груп на внутрішніх курортах. Після пандемії почнеться новий етап конкуренції в туризмі, який призведе до абсолютно нового розподілу ресурсів на цьому ринку.

Обмеження на пересування, які були впроваджені державами для запобігання поширенню захворювання на COVID-19, падіння доходів громадян внаслідок економічної кризи та рецесії потенційно зумовлюють зростання попиту на відпочинок в межах України. Саме внутрішній туризм є основним драйвером збереження та відродження галузі. Варто уваги, що провідні туристичні країни Чорноморського регіону (Румунія, Болгарія, Туреччина) також роблять акценти у 2022р. саме на розвиток внутрішнього туризму, і не лише закликають громадян відпочити на вітчизняних курортах, але й впроваджують заохочувальні заходи. Слід також врахувати можливість залучення туристів із сусідніх держав, зокрема Республіки Молдова та Білорусі, для яких відвідання України має певні переваги: логістична доступність (особливо для громадян Молдови), відсутність мовного бар'єру, напрацьовані маршрути тощо. Проте практична реалізація цього попиту залежатиме від спроможності налагодити діяльність курортної інфраструктури в умовах протиепідемічних обмежень.

За оцінками фахівців, для сфери туристичних послуг сезону періоду коронакризи будуть притаманні надання споживачами пріоритету щодо: вибору коротших термінів відпочинку, переважання індивідуального пересування (автотуризм) та індивідуального розміщення, вибору оздоровчого, морського та сільського туризму. Очікується, що коронакриза спричинить сталі зміни у вподобаннях споживачів, прискорюючи впровадження он-лайн технологій, приділяючи більшу увагу гігієні та здоровому способу життя, активнішому використанню безготівкових та безконтактних методів оплати та засобів адресної доставки.

З нашої точки зору, схильність туристів до використання нелегальних та напівлегальних курортних помешкань залежатиме від готовності прийняття споживачами ризику ймовірного інфікування. А отже, санітарно-гігієнічні умови та можливість дистанціювання під час проживання та відпочинку будуть важливими чинниками конкуренції за споживача у сезоні 2022 року.

На заваді залученню споживачів може стати також бажання надавачів туристичних послуг компенсувати втрати частини сезону за рахунок підвищення цін, зменшення якості сервісу та витрат на облаштування об'єктів відпочинку. Утім вдалою така тактика може бути лише для бізнесів, які демонструватимуть високий рівень протиепідемічного захисту.

З урахуванням зазначених ризиків та очікуваних уподобань туристів має будуватися й підтримка розвитку туризму як на центральному, так і на місцевому рівнях щодо розвитку внутрішнього туризму, який би не лише дозволив перезапустити цю галузь і зменшити негативні наслідки коронакризи, але й створив основу для підвищення конкурентоспроможності України як туристичної держави. Туристична галузь стала одним із тих секторів світової економіки, що постраждала найбільше у зв'язку з обмеженнями на пересування. До того ж в Україні сьогодні спостерігається значне відставання у темпах впровадження заходів на підтримку туристичного сектора. «Рятівним кругом» для селян, в умовах пандемії коронавірусу COVID-19, став розвиток сільського зеленого туризму. Тим паче, що попит на цей вид туризму різко зріс у зв'язку з тим, що життя містян сповнене стресом та напругою на роботі. А це викликає бажання поїхати на природу, де можна знайти душевний спокій та баланс із навколишнім середовищем. Саме тому більшість українців цього року обрали сільський зелений туризм для свого відпочинку.

Розвиток сільського зеленого туризму в Україні є не лише актуальним в період пандемії коронавірусу COVID-19, а й має ряд позитивних наслідків у вирішенні соціально-економічних проблем українського села: по-перше сільський туризм розширить сферу зайнятості сільського населення, особливо жінок, а значить більшість селян-заробітчан залишаться вдома і не будуть шукати роботу за кордоном (а це в свою чергу має ряд своїх позитивних наслідків); по-друге розвиток сільського туризму дасть селянам додатковий заробіток, а значить задовольнить різноманітні потреби селян; по-третє розвиток сільського туризму стимулює розвиток сфери послуг: транспорту, зв'язку, торгівлі, служби побуту тощо; четвертим наслідком є можливість щодо реалізації продукції особистого підсобного господарства; п'яте – саме розвиток сільського зеленого туризму спонукає до покращення благоустрою сільських садиб, стимулює розвиток інфраструктури; шосте – розвиток сільського зеленого туризму підвищить культурно-освітній рівень сільського населення; сьоме – саме розвиток сільського зеленого туризму справить позитивний вплив на відродження, збереження та розвиток місцевих народних звичаїв, промислів, пам'яток історико-культурної спадщини.

Але не лише для сільського населення розвиток сільського зеленого туризму матиме позитивні наслідки, а й для міського населення також. По-перше це сприятиме відпочинку, відновленню фізичних і духовних сил людини з міста. По-друге міське населення отримає усі переваги сільського відпочинку, а саме: аграрні сільські пейзажі, різноманітні природні ландшафти і краєвиди, традиційний селянський побут, екологічно чисті продукти харчування, знаходження у природному середовищі 24 години на добу.

В період відновлення, після пандемії коронавірусу COVID-19, саме сільський зелений туризм може стати тою нішою, яка привабить іноземних туристів. Бо саме цей вид туризму може репрезентувати етнокультуру українського села і відкрити можливість пізнати українські традиції. За декілька останніх років в Україні вже чітко виділилися регіони-лідери щодо розвитку сільського зеленого туризму, а саме: західний регіон – Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька області; південний регіон – Запорізька, Миколаївська, Одеська, Херсонська області; центральний і північний регіони – Вінницька, Київська, Полтавська, Черкаська, Чернігівська області [4, с. 219].

Сучасний стан розвитку туризму в Україні можна охарактеризувати як складний та, водночас перспективний. Покращити ситуацію може використання дієвих та ефективних управлінських підходів, спрямованих на здійснення інноваційного розвитку територій, запровадження виробничих, інформаційних, технологічних процесів для забезпечення єдності соціально-орієнтованих цілей політики держави та підприємств, представників туристичної галузі. Грамотне управління сферою туризму на національному рівні

можливе за умов глибокого та комплексного розуміння загальних проблем всієї економіки в цілому та особливостей галузевого характеру.

Таким чином, раціональне управління туристичною галуззю в Україні в умовах невизначеності вимагає використання заходів, які вже зарекомендували себе на високому рівні так і пошуку нетрадиційних підходів і нових креативних поглядів. Серед цих методів та прийомів можна виділити: комплексне удосконалення методів управління туристичною галуззю, створення сприятливого клімату для її функціонування та розвитку, розробку й оцінювання моделей розвитку сфери туризму в системі державного і регіонального економічного розвитку, розробку економічної політики різних категорій туристичних підприємств, впровадження автоматизованих інформаційно-аналітичних систем і технологій (автоматизація моніторингу, аналізу і планування туристичної діяльності), організація мережевих баз даних і довідкових систем, систем електронного маркетингу і бронювання послуг, автоматизованих систем управління, визначення цілей їхньої діяльності й стратегії розвитку, оцінювання потенційних можливостей наявних ресурсів та рівень їх використання тощо.

При цьому ефективність координації та узгодження інтересів суб'єктів туристичної діяльності залежить від якості правового й організаційного забезпечення управлінської діяльності в туристичній сфері.

Крім того, у туристичній галузі існує безліч суттєвих проблем, вирішення яких може бути здійснене за рахунок застосування інноваційної діяльності туристичних підприємств, зокрема розвитку їхнього інноваційного потенціалу в повному обсязі [4]. Формування інноваційного потенціалу на туристичних підприємствах пов'язане, перш за все, з пошуком оптимальної моделі його розвитку. Існує безліч чинників, які гальмують розвиток туристичної галузі:

1. Проблеми логістичного характеру. Незадовільний стан дорожньої інфраструктури та під'їзних шляхів до об'єктів туристичного призначення. Відсутність альтернативи пересування через недостатній рівень розвиненості та висока вартість авіаційного сполучення, інших видів транспорту.

2. Ігнорування питань екології, санітарноепідемічної складової. Туристів приваблюють екологічно чисті регіони. Споживання «натурального», «екологічного», «чистого» товару або послуги пов'язується з мотивами раціональності, безпеки та захищеності.

3. Високий рівень непрозорості ведення туристичного бізнесу в Україні, що ускладнює безпеку діяльності для споживачів, проте може спрацювати як певний компенсатор обтяжливості офіційних умов прийняття туристів у зареєстрованих суб'єктів діяльності.

4. Соціальна та політична нестабільність в Україні, анексія АР Крим, воєнні дії на сході країни, які негативно вплинули на загальний розвиток національної економіки та розвиток галузі туризму.

5. Відсутність стратегічних орієнтирів системної та збалансованої державної підтримки розвитку туристичної галузі на національному рівні, з урахуванням інтересів як суб'єктів підприємницької діяльності, споживачів послуг, так і держави.

6. Вкрай низький рівень інформаційної підтримки туристичної галузі, що викликано відсутністю національних представницьких організацій, що забезпечують під'єднання суб'єктів туристичної діяльності до глобальних мереж дистриб'юторів; відсутність у більшості підприємств і організацій туристичної галузі ефективних автоматизованих інформаційних систем управління діяльністю; відсутність автоматизованих інформаційних систем моніторингу, аналізу та планування діяльності туристичної галузі.

Компаніям туристичної сфери потрібно було швидко адаптуватися до нових реалій бізнесу, тому вони вживали певних заходів задля подальшого існування. По-перше, відбулась переорієнтація бізнесу на внутрішніх споживачів туристичних послуг. Це допомогло малому та середньому бізнесу залишитись на ринку туристичних послуг. По-друге, в деяких країнах розробили програму перевірки готелів на відповідність до критеріїв належної чистоти й охорони здоров'я туристів, що дало змогу не втратити повністю потоки туристів. По-третє, деякі країни домовилися про подорожі туристів з іншими країнами, якщо рівень захворюваності дасть змогу вільно пересуватись без дотримання карантинних обмежень. Щодо адаптації супутніх складових частин туристичної галузі, то можна зазначити такі заходи для збереження бізнесової діяльності: – ресторанный бізнес перейшов до надання послуг з доставки їжі додому або створення замовлень на виніс; – кінотеатри та театри під час жорстких обмежень були повністю закриті, але з поліпшенням ситуації вони почали відкриватись та надавати місця: мінімум одне пусте місце між гостями та один пустий ряд між рядами; – музеї перейшли на віртуальні тури, освітні програми в Інтернеті; – концерти та великі події були переведені в онлайн-режим на платній основі, а також пропонували клієнтам перенесення дійсності сплачених квитків на наступний рік. Однак, попри ці заходи, яких вжив бізнес, щоби втриматися на ринку, країнам потрібно системно підходити до вирішення проблем туристичної галузі економіки, оскільки час закінчення пандемії ще не визначений. З огляду на це можна запропонувати деякі заходи для подальшої підтримки та відновлення туризму. Насамперед слід розробити державні програми підтримки туристичного бізнесу, а саме: – програми надання безвідсоткових позик або позик на пільгових умовах; – відстрочення платежів або зменшення відсоткових ставок уже наявних позик; – послаблення або скасування податкового навантаження на малий та середній бізнес; – розроблення додаткових програм щодо підтримки безробітних; – розроблення програм для впровадження нововведень у туризм, тобто стимулювання технологічного розвитку в цій сфері; – розроблення програм забезпечення охорони здоров'я туристів та шляхів попередження ризику; – розроблення та застосування точних експрес-тестів задля швидкого виявлення хворих на COVID-19. Також є низка таких заходів, яких можуть вжити самі туристичні компанії: – запровадження програм лояльності та нових цікавих турів задля привабливості внутрішнього споживача; – перетворення питання дотримання охорони здоров'я туриста на пріоритетне у своїй роботі; – пропозиція співробітникам виплати частини заробітної плати в кризові періоди; – розроблення програм гарантій безпеки в готелях інших країн.

Незважаючи на перелічені проблеми та враховуючи ту роль, яку відіграє галузь туризму в економіці країни, на наш погляд, основним завданням її розвитку в Україні має стати створення сприятливого організаційно-правового і економічного середовища, формування конкурентоспроможного вітчизняного туристичного продукту на основі ефективного використання природного і історико-культурного потенціалу, забезпечення її соціально-економічних інтересів та екологічної безпеки. Стратегія розвитку туристичної індустрії в Україні має полягати в розробці комплексної державної політики в галузі туризму як одного з пріоритетних напрямків розвитку національної культури, традицій та економіки [5]. Підводячи підсумки, хотілося б в черговий раз підкреслити - перспективи для розвитку сільського зеленого туризму в Україні (зокрема на Харківщині) є. Лишень необхідна координація дій обласних та місцевих органів влади щодо підтримки сільського зеленого туризму, пропаганда серед населення сільської місцевості, розробка тренінгів з основ організації туризму, проведення підготовки фахівців туристичного супроводу (екскурсоводів, провідників, інструкторів з різних видів туризму), сприяння формуванню позитивного туристичного іміджу того чи іншого регіону України.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином пандемія корона вірусного захворювання (COVID-19) сильно вплинула на життя людей в усьому світі. Порушився їх звичний стиль життя, системи охорони здоров'я перевантажені, кордони закриваються, а школи та підприємства призупинили роботу, виникла необхідність у наданні громадськості та туристичним організаціям великого обсягу додаткової інформації. На нашу думку, для відновлення повноцінного функціонування туристичної галузі України необхідно досягнути балансу між безпекою життєдіяльності та здоров'ям населення держави з урахуванням її економічних інтересів. А зробити це можливо тільки при державній підтримці туризму та підприємницьких ініціатив у даній сфері, поліпшенні сервісу, зокрема у сфері гостинності, та у посиленні поляризаційної компанії, зокрема в мережі Інтернет.

Реалізація цих та інших напрямків повинна стимулювати туристичну діяльність в Україні, посилити взаємозв'язок туризму з іншими пріоритетними сферами соціального, економічного та культурного розвитку окремих регіонів та всієї країни загалом.

Список використаних джерел.

1. Пестушко В.М. Український туризм у контексті глобалізації: сучасний стан і перспективи. Географія та основи економіки. 2015. № 7. С. 257–265.
2. Пандемія COVID-19 та її наслідки у сфері туризму в Україні. Оновлення до документа «Дорожня карта конкурентоспроможного розвитку сфери туризму в Україні». URL: <http://www.ntoukraine.org/assets/files/EBRD-COVID19-Report-UKR.pdf>.
3. Світлична В.Ю. Туристична сфера: пошук шляхів подолання кризи в умовах глобальних карантинних обмежень. Муніципальне господарство міст, Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова, 2020, том 5, випуск 158. С. 24-31.
4. Скриль І.А. Вивчення можливостей сільського зеленого туризму на Харківщині. // Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. 2009. Вип. 9. С. 217-220.
5. Марченко О. А. Концептуальні засади регіонального розвитку туристичної індустрії. Економіка і суспільство. 2017. № 10. С. 454–458.

References.

1. Pestushko, V. M. (2015), "Ukrainian tourism in the context of globalization: current state and prospects", Geography and basics of economics, vol. 7, pp. 257-265.
2. National Tourist Organization of Ukraine (2021), "The COVID-19 pandemic and its consequences in the field of tourism in Ukraine. Update to the document "Roadmap for competitive development of tourism in Ukraine", available at: <http://www.ntoukraine.org/assets/files/EBRD-COVID19-Report-UKR.pdf> (Accessed 10 Feb 2022).
3. Svitlychna, V. (2020), "Tourist sphere: search for ways to overcome the crisis in the condition of global quarantine restrictions", Municipal utilities, vol. 5(158), pp. 24–31.
4. Skryl, I.A. (2009), "Study of opportunities for rural green tourism in Kharkov region", Problems of continuing geographical education and cartography, vol. 9, pp. 217-220.
5. Marchenko, O. A. (2017), "Conceptual principles of regional development of the tourism industry", Economy and society, vol. 10, pp. 454–458.

Стаття надійшла до редакції 13.02.2022 р.